Valtioneuvoston kanslia
Omistajaohjausosasto

FINAVIAN JOHDANNAISTAPPIOT

SALASSA PIDETTÄVÄ
TJ 43 a §:n 2 momentti

RIKOSOIKEUDELLINEN VASTUU

Luottamusaseman väärinkäyttö

RL 36 luvun 5 §:n mukaan jos se, jonka tehtävänä on hoitaa toisen taloudellisia tai oikeudellisia asioita, väärinkäyttää luottamusasemaansa
1) ryhtymällä sellaiseen toimeen, johon hänellä ei ole oikeutta, tai
2) jättämällä tehtävänsä kokonaan tai osaksi suorittamatta
ja siten aiheuttaa vahinkoa sille, jonka asioita hänen tulee hoitaa, hänet on tuomittava *luottamusaseman väärinkäytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Finavia on hallituksen tekemän päätöksen perusteella jättänyt Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle 15.9.2015 tutkintapyynnön ent. varatoimitusjohtaja Ari Haapasesta ja ent. rahoituspäällikkö Kristian Lehtisestä. Tutkintapyynnössä on pyydetty selvittämään, ovatko em. henkilöt syyllistyneet menettelyllään RL 36 luvun 5 §:n nojalla luottamusaseman väärinkäyttöön tai johonkin muuhun rangaistavaksi säädettyyn tekoon, ja mikäli jonkun henkilön katsotaan syyllistyneen rangaistavaan tekoon, Finavia pidättää oikeuden vaatia rangaistusta asiassa ja esittää muita vaatimuksia.

Luottamusaseman väärinkäyttörikos on RL 36 luvun 8 §:n mukaan asianomistajarikos eli syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi. Käytännössä tämä tapahtuu Finavian tapauksessa vasta siinä vaiheessa, kun yhtiö saa esitutkinnan kautta tiedon henkilöiden syyllisyydestä ja vaatii tässä yhteydessä rangaistusta ("Finavia pidättää oikeuden vaatia rangaistusta"). Syyteilmoitus ei ole kuitenkaan tarpeen luottamusaseman väärinkäytöstä, jos erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamisen tai jos asioiden hoitaminen perustuu lain tai viranomaisen määräykseen tai jos rikoksen on tehnyt asianajaja tai muu henkilö, joka on tehtävässään julkisen valvonnan alainen tai siihen rinnastettavassa asemassa, taikka teko kohdistuu julkisen valvonnan alaiseen yhteisöön, säätiöön tai muuhun oikeushenkilöön sen julkisen valvonnan alaisessa toiminnassa. Finavian tapauksessa erittäin tärkeän yleisen edun vaatimuksesta voi olla kysymys vahingon suuruus.

Syyteoikeus vanhenee, jos syytettä ei ole nostettu viidessä vuodessa tekopäivästä.

Lahjominen elinkeinotoiminnassa

RL 30 luvun 7 §:ssä säädetään lahjomisesta elinkeinotoiminnassa ja 7 a §:ssä törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa. Vastaavasti saman luvun 8 §:ssä säädetään lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa ja 8 a §:ssä törkeästä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa. Syyteoikeus vanhenee tavallisissa lahjusrikoksissa viidessä vuodessa ja törkeissä muodoissa kymmenessä vuodessa tekopäivästä.

Lahjomisesta elinkeinotoiminnassa on kyse, jos joku
1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevalle,
2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle, tilintarkastajalle tai selvitysmichelle,
3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittavalle taikka
4) elinkeinonharjoittajien välistä, muiden osapuolten välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaisevalle
lupaa, tarjoaa tai antaa lahjottavalle itselleen taikka toiselle osoitetun oikeudettoman edun (*lahjuksen*) tarkoituksin saattaa lahjottava toimessaan tai tehtävässään suosimaan lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkita lahjottava sellaisesta suosimisesta.

Törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa on kyse, jos
1) lahjalla tai edulla pyritään saamaan asianomainen toimimaan tehtävässään lahjuksen antajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen taikka
2) lahjan tai edun arvo on huomattava
ja lahjominen elinkeinotoiminnassa on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa on kyse, jos joku
1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,
2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä,
3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan taikka
4) elinkeinonharjoittajien välistä, muiden osapuolten välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaistessaan
itselleen tai toiselle pyytää lahjuksen tai tekee muutoin aloitteen sellaisen saamiseksi, ottaa vastaan tai hyväksyy lahjuksen suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkkioksi tällaisesta suosimisesta.

Törkeästä lahjuksen ottamisessa elinkeinotoiminnassa
1) rikoksentekijä toimii tai hänen tarkoituksenaan on toimia lahjan tai edun vuoksi tehtävässään lahjuksen antajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen taikka
2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Lahjomisrikoksista elinkeinotoiminnassa voisi olla kysymys, koska asian selvittelyn yhteydessä on käynyt ilmi, että Lehtinen on, ollessaan työsuhteessa Finaviaan, ollut aktiivisesti tekemisissä johdannaissopimuksissa sopijakumppanina olevien pankkien kanssa ja toistuvasti tavannut pankkien edustajia ilta-aikaan sekä osallistunut mm. erään pankin järjestämiin rahoitusseminaareihin Sveitsissä. Ko. pankin kanssa tehdyistä strukturoiduista sopimuksista on suurin osa (8/12) on tehty näiden tapaamisten jälkeen 2-13 päivän sisällä. Nämä tiedot sisältyvät poliisille tehtyyn luottamusaseman väärinkäyttöä koskevaan tutkintapyyntöön. Koska lahjomisrikokset ovat yleisen syytteen alaisia rikoksia, poliisin ja syyttäjän on esitutkinnan kautta itse arvioitava, onko teko mahdollisesti toteutunut ja syytekynnys ylittynyt. Finavialta ei mielestämme enää vaadita näitä asioita koskevaa erillistä esitutkintapyyntöä. Lahjomisrikoksiin sovelletaan myös oikeushenkilön rangaistusvastuuta (yhteisösakkoa) koskevia säännöksiä (RL 9 luku).

Rikosoikeudellisen vastuu selvittely on aloitettu Finavian pyynnöstä vain kahta yllä mainittua henkilöä vastaan. Entisen hallituksen ja toimitusjohtajan mahdollinen rikosoikeudellinen vastuu voisi enintään konkretisoitua luottamusaseman väärinkäyttöä koskevan " jättämällä tehtävänsä kokonaan tai osaksi suorittamatta ja siten aiheuttaa vahinkoa sille, jonka asioita hänen tulee hoitaa" –kohdan perusteella, jos voitaisiin osoittaa, että nämä olisivat laiminlyöneet tehtävänsä esim. valvontavastuun osalta.

Kaikkiin edellä mainittuihin rikoksiin vaaditaan tahallisuutta. Syyttäjällä voi olla vaikea löytää riittävästi näyttöä tahallisesta rikoksesta, ellei esitutkinnan aikana ilmene seikkoja, jotka eivät nyt ole tiedossa. Ongelmana on myös, että Finavian vastuuvakuutus ei kata tahallisella rikoksella aiheutettua vahinkoa, ja entisten työntekijöiden maksukyky on varsin rajallinen.

Horst Weckström –niminen henkilö on lisäksi jättänyt Helsingin poliisilaitokselle 13.4.2015 päivätyn tutkintapyynnön, joka perustuu lähinnä valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukseen 15/2013 Finavian johdannaistappioista.

VAHINGONKORVAUSOIKEUDELLINEN VASTUU

Työntekijän korvausvastuu

Työsopimuslaki

Työsopimuslain 12 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan työntekijän, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai laiminlyö työsopimuksesta tai tästä laista johtuvia velvollisuuksia tai aiheuttaa työssään työnantajalle vahinkoa, on korvattava työnantajalle aiheuttamansa vahinko vahingonkorvauslain (412/1974) 4 luvun 1 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Lain 13 luvun 9 § mukaan työntekijän palkkasaatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua erääntymispäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Sama vanhentumisaika koskee myös muita tässä laissa tarkoitettuja saatavia. Työsuhteen päätyttyä em. tarkoitettu saatava raukeaa, jos kannetta ei nosteta kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

Vahingonkorvauslaki

Vahingonkorvauslain 4 luvun 1 §:n mukaan vahingosta, jonka työntekijä työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa, hän on velvollinen korvaamaan määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Jos työntekijän viaksi jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta ole tuomittava. Jos vahinko on aiheutettu tahallisesti, on täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta

Saman lain 6 luvun 2 §:n mukaan milloin vahinko on kahden tai useamman aiheuttama taikka he muuten ovat velvolliset korvaamaan saman vahingon, vastaavat he yhteisvastuullisesti. Se, jota ei ole tuomittu maksamaan täyttä korvausta, vastaa kuitenkin vain tuomitusta määrästä.

Lain 7 luvun 1 §:n mukaan työsopimuksen tai muun sopimuksen ehto samoin kuin virkasäännön määräys tai muu siihen verrattava määräys, jolla lisätään työntekijän tai virkamiehen tämän lain mukaista korvausvastuuta, on mitätön.

Entisen varatoimitusjohtajan Ari Haapasen työsuhde on päättynyt 31.5.2012 ja rahoituspäällikkö Kristian Lehtisen 4.6.2012. Heitä vastaan ei ole nostettu tähän päivään mennessä vahingonkorvauskannetta yleisessä alioikeudessa tai välimiesmenettelyssä eikä siten myöskään työsopimuslain 13 luvun 9 §:n edellyttämässä kahden vuoden määräajassa siitä, kun heidän työsuhteensa on päättynyt. Näin ollen heitä vastaan on menetetty siviiliperusteinen vahingonkorvausperuste. Sen sijaan, jos em. rikostutkinta johtaa syytteisiin ja tuomioon, on heitä vastaan vielä mahdollista vaatia rikosperusteista vahingonkorvausta, koska velan vanhentumisesta annetun lain 7 §:n mukaan rikoksesta johtuvaa velkaa ei katsota tämän tai muun lain nojalla vanhentuneeksi niin kauan kuin rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai kun rikosasian käsittely on vireillä tuomioistuimessa.

Toimitusjohtajan ja hallituksen korvausvastuu

Valtion liikelaitoksista annettu laki

Ennen 1.1.2010 eli Ilmailulaitoksen aikana valtion liikelaitoksena toimineeseen Ilmailulaitokseen sovellettiin lakia valtion liikelaitoksista (1185/2002). Lain 16 §:ssä säädettiin vahingonkorvausvelvollisuudesta siten, että liikelaitoksen hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävässään tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut liikelaitokselle siten kuin osakeyhtiölain 22 luvussa osakeyhtiön johtohenkilön vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään. Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään tilintarkastuslain 51 §:ssä sekä julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetun lain 24 §:ssä. Lisäksi lain 16 §:n 2 momentissa vanhentumisesta lausutaan, että edellä 1 momentissa tarkoitetun vahingon korvaamista koskevan kanteen nostamisesta liikelaitoksen lukuun päättää ministeriö. Liikelaitoksen lukuun ajettavaa kannetta liikelaitoksen hallitusta tai toimitusjohtajaa taikka tilintarkastajaa vastaan ei voida nostaa, ellei kanne perustu rangaistavaan tekoon, jos kolme vuotta on kulunut sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai laiminlyönti tapahtui taikka kanteen perusteena olevaan toimenpiteeseen ryhdyttiin.

Edellä mainitun lain perusteella siviiliperusteinen vahingonkorvauskanneoikeus on menetetty siltä osin, kun vahinko perustuisi Ilmailulaitoksen aikaisen johdon tai tilintarkastajan toimintaan, koska kannetta ei ole nostettu kolmen vuoden kuluessa Ilmailulaitoksen viimeisen tilinpäätöksen päättymisestä.

Osakeyhtiölaki

OYL 1 luvun 8 §:n mukaan yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua.

OYL 6 luvun 2 §:n mukaan hallituksen yleisiin tehtäviin kuuluu huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä (*yleistoimivalta*). Hallitus vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

OYL 6 luvun 17 §:n mukaan toimitusjohtajan yleisiin tehtäviin kuuluu, että toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti (*yleistoimivalta*). Toimitusjohtaja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito

on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Toimitusjohtajan on annettava hallitukselle ja sen jäsenelle tiedot, jotka ovat tarpeen hallituksen tehtävien hoitamiseksi. Toimitusjohtaja saa ryhtyä yhtiön toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen epätavallisiin tai laajakantoisiin toimiin vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta yhtiön toiminnalle olennaista haittaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa hallitukselle on mahdollisimman pian annettava tieto toimista.

OYL 22 luvun 1 §:n mukaan hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen ja toimitusjohtajan on korvattava vahinko, jonka hän on tehtävässään 1 luvun 8 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle.

OYL 22 luvun 6 §:n mukaan asioista, jotka koskevat yhtiön 1-3 §:ään ja tilintarkastuslain 51 §:ään perustuvaa oikeutta vahingonkorvaukseen, päättää hallitus. Niistä voidaan kuitenkin päättää myös yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksen päätös vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenelle, hallintoneuvoston jäsenille tai toimitusjohtajalle ei ole sitova, jos yhtiökokoukselle ei ole annettu olennaisesti oikeita ja riittäviä tietoja korvausvelvollisuuden perusteena olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä.

OYL 22 luvun 8 §:n mukaan tämän luvun tai tilintarkastuslain 51 §:n nojalla ajettava muuhun kuin rangaistavaan tekoon perustuva kanne on nostettava hallituksen jäsentä, hallintoneuvoston jäsentä tai toimitusjohtajaa vastaan viiden vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jona kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai kanteen perusteena olevaan toimenpiteeseen ryhdyttiin.

Finavian hallitus päätti 25.9.2015 äänestyksen jälkeen enemmistöpäätöksellä, että yhtiö esittää vahingonkorvausvaatimukset yhtiön entistä toimitusjohtajaa Samuli Haapasaloa ja vuoden 2010 ja 2011 aikana hallituksessa toimineita jäseniä vastaan lukuun ottamatta hallituksen jäsen Harri Pynnää ja hallituksen puheenjohtaja Soili Suonojaa, joiden toimikausi vuoden 2011 osalta on ollut niin lyhyt, ettei heidän toimintansa hallituksessa voida katsoa olevan syy-yhteydessä aiheutuneisiin vahinkoihin. Lisäksi hallitus päätti, että mainittuja tahoja vastaan nostetaan korvauskanteet yleisessä alioikeudessa vanhentumisen katkaisemiseksi.

Kanne entistä toimitusjohtajaa ja hallituksen jäseniä vastaan tulisi nostaa (eli jättää haastehakemus Helsingin käräjäoikeuteen) viimeistään 31.12.2015, jotta kanneoikeus olisi voimassa vuoden 2010 osalta.

Oletettavaa on, että yhtiökokous on myöntänyt hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle vastuuvapauden vuosilta 2010 ja 2011. Vastuuvapauden myöntäminen estää kanteen ajamisen, jos osakkeenomistajalla (Suomen valtiolla) on ollut mainittuina vuosina yhtiökokouksessa käytössään olennaisesti oikeat ja riittävät tiedot korvausvelvollisuuden perusteena olevasta päätöksestä tai toimenpiteistä. Tästä asiasta tultaisiin joka tapauksessa esittämään mahdollisessa oikeudenkäynnissä vastaajien puolelta väitteitä ja todistajien kuulemisia.

Tilintarkastajan korvausvastuu

Osakeyhtiölaki

OYL 22 luvun 4 §:n mukaan tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään tilintarkastuslain 51 §:ssä.

OYL 22 luvun 8 §:n mukaan tämän luvun tai tilintarkastuslain 51 §:n nojalla ajettava muuhun kuin rangaistavaan tekoon perustuva kanne on nostettava tilintarkastajaa vastaan viiden vuoden kuluessa siitä, kun kanteen perusteena oleva tilintarkastuskertomus, lausunto tai todistus esitettiin.

Tilintarkastuslaki

Tilintarkastuslain 51 §:n mukaan tilintarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävää suorittaessaan aiheuttanut tahallisesti tai huolimattomuudesta yhteisölle tai säätiölle. Sama koskee vahinkoa, joka tätä lakia, yhteisöä tai säätiötä koskevaa lakia taikka yhtiöjärjestystä, sääntöjä tai yhtiösopimusta rikkomalla on aiheutettu yhteisön osakkaalle, yhtiömiehelle tai jäsenelle taikka muulle henkilölle. Tilintarkastaja vastaa myös vahingosta, jonka hänen apulaisensa tahallisesti tai huolimattomuudesta on aiheuttanut. Jos tilintarkastajana on tilintarkastusyhteisö, vastaavat vahingosta yhteisö sekä se, jolla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta.

KHT-yhteisö Deloitte & Touche Oy on ollut Ilmailulaitoksen toisena tilintarkastajana vuosina 2002–2009 ja Finavian tilintarkastajana sen ensimmäisen 31.12.2010 tilikauden. Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut KHT Robert Kajander vuosina 2008–2010. Ilmailulaitoksen toisena tilintarkastajana on ollut vuonna 2009 JHTT Pasi Tervasmäki Valtiontalouden tarkastusvirastosta. Vuodesta 2011 alkaen Finavian tilintarkastajana on ollut KHT-yhteisö Ernst & Young Oy.

Finavia on nostanut 6.3.2015 päivätyllä ja Helsingin käräjäoikeudelle osoitetulla haastehakemuksella kanteen Finavian entistä tilintarkastajaa Deloitte & Touche Oy:tä ja tämän vastuunalaista tilintarkastajaa Robert Kajanderia vastaan. Kanteessa Finavia on vaatinut, että vastaajat velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan sille enintään 70 milj. euroa viivästyskorkoineen 10.1.2014 alkaen sekä kantajan oikeudenkäyntikulut korkoineen. Kantaja väittää kanteessaan, että Deloitte ja Kajander olisivat vuosien 2009 ja 2010 tilintarkastuksissa laiminlyöneet tilintarkastajalle kuuluvia tehtäviä. Kantajan mukaan Ilmailulaitoksen vuoden 2009 tilinpäätöksessä ja Finavian vuoden 2010 tilinpäätöksessä olisi tilintarkastajan toiminnan johdosta puutteita ja että tilinpäätökset eivät sisältäisi asianmukaisia tietoja johdannaissopimuksista ja niihin sisältyvistä yksityiskohdista. Kantajan väitteen mukaan tilintarkastajan olisi tullut tilintarkastusta tehdessään huomauttaa, että solmitut johdannaissopimukset ovat Ilmailulaitoksen tai yhtiön sisäisen ohjeistuksen vastaiset ja että Ilmailulaitoksessa ja yhtiössä ei noudatettu sisäistä ohjeistusta johdannaissopimusten raportoinnista hallitukselle. Vastaajien em. menettelystä yhtiölle olisi aiheutunut vahinkoa enint. 70 miljoonaa euroa.

Vastaajat ovat vaatineet kanteen jättämättä tutkimatta vuoden 2009 osalta vanhentuneena sekä ovat kiistäneet kanteen sekä perusteeltaan että määrältään. Vastaajat ovat katsoneet toimineensa huolellisesti ja noudattaneensa hyvää tilintarkastustapaa. Lisäksi vastaajat ovat todenneet, että vaatimuksen perusteena olevista johdannaissopimuksista vain yksi on tehty

vuonna 2009 ja vuonna 2010 sopimuksia on tehty vain neljä kappaletta. Muut kanteen perusteena olevat yhdeksän johdannaissopimusta on tehty vuonna 2011 eli vastaajien tilintarkastaman 31.12.2010 päättyneen tilikauden jälkeen. Vastaajat ovat lisäksi painottaneet, että yhtiön hallituksella ja toimitusjohtajalla on ensisijainen vastuu yhtiön toiminnasta eikä tilintarkastajan tehtävänä ole tarkastaa yhtiön toiminnan liiketaloudellista tarkoituksenmukaisuutta eikä sille kuulu päätöksenteko, yhtiön johtaminen eikä johdon tekemien päätösten täytäntöönpano. Kantaja on myös laiminlyönyt velvollisuutensa vahingon rajoittamiseen.

Oikeudenkäynti jatkuu kirjallisena valmisteluna, ja asianosaiset ovat puolin ja toisin pyytäneet oikeudelta ns. editiovaatimuksella nähtäväkseen toisen asianosaisen tiettyjä asiakirjoja, kuten tilintarkastajan työpapereita osoittaakseen vaatimuksensa perusteet oikeiksi. On arveltu, että vastaajat voivat haastaa entisen toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenet kanssavastaajiksi juttuun, jollei Finavia nosta heitä vastaan omaa vahingonkorvauskannetta.

Kantelu Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalle (TILA)

Finavia on kannellut tilintarkastajien virheellisestä toiminnasta Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalle katsoen, että yhtiön tilinpäätöksiin 31.12.2009 ja 31.12.2010 on sisältynyt olennaisia virheitä, kun mm. liitetiedoissa ei ole esitetty tietoja suojaavista korkojohdannaissopimuksista eikä vuoden 2010 tilinpäätökseen spekulatiivisten johdannaissopimusten negatiivista markkina-arvoa ole kirjattu kuluksi. Mainittujen virheellisyyksien ja puutteellisuuksien tulee johtaa mukautettuihin tilintarkastuskertomuksiin, jolloin niissä tulee esittää huomautukset ja lausuma näistä tiedoista. Lisäksi yhtiön hallitukselle olisi tullut raportoida kirjallisesti johdannaissopimuksien sopimisen ja valvonnan toimintaprosessien kontrollien ja sisäisen valvonnan puutteista.

Johdon vastuuvakuutukseen perustuva Finavian vaatimus vakuutusyhtiötä kohtaan

Finavian If Vahinkovakuutus Oy:stä ottama yhtiön johdon Directors and Officers Liability Insurance –vakuutus korvaa muun ohessa vakuutuksen ottajalle eli Finavialle sen vahingon, jonka vakuutetut henkilöt ovat tehtävissään yhtiölle aiheuttaneet. Vakuutuskorvauksen enimmäismäärä on 10 milj. euroa. Korvausvelvollisuus edellyttää, että vakuutetut ovat voimassa olevan oikeuden mukaan korvausvelvollisia. [redacted]

Sen jälkeen, kun asiaa oli Finaviassa selvitetty varsin perusteellisesti useiden ulkopuolisten oikeudellisten asiantuntijoiden avustuksella (mukaan lukien vakuutusmeklari AON:n vastuuvakuutusasiantuntijat), Finavian hallitus päätti, että asiassa on nostettava kanne vakuutusyhtiötä vastaan välimiesmenettelyssä. Oikeudenkäynnissä If kaiken muun kiistämisen ohella kiisti suoran kanneoikeuden olemassaolon ja väitti, että vakuutettujen korvausvelvollisuus olisi tullut ratkaista ensin yleisessä tuomioistuimessa lainvoimaisella

tuomiolla ja vasta sen jälkeen olisi voitu ratkaista vakuutusyhtiön korvausvelvollisuus vakuutusehtojen perusteella.

Välimiesoikeus ratkaisi asian niin, että se totesi Finavialla olevan suoran kanneoikeuden ja että vakuutusyhtiön korvausvelvollisuus koskien työntekijöiden Finavialle aiheuttamaa vahinkoa voitaisiin ratkaista vakuutusehtojen mukaan Finavian ja If:n kesken käytävässä välimiesmenettelyssä. Välimiesoikeus päätti kuitenkin hylätä Finavian kanteen sillä perusteella, että kahden vuoden vanhentumisaikaa suhteessa entisiin työntekijöihin ei oltu katkaistu nostamalla kanne työntekijöitä vastaan myös yleisessä alioikeudessa. Prosessi yleisessä alioikeudessa olisi siis tullut käynnistää välimiesmenettelyn ohella. Tästäkin asiasta esitettiin oikeudenkäynnissä asiantuntijatodistelua puolesta ja vastaan (Finavian nimeämänä asiantuntijana mm. OTT Justus Könkkölä).

Finavian mukaan perusteellisenkin analyysin jälkeen voitaneen sanoa, että välimiesoikeuden ratkaisu oli ristiriitainen, koska edellytys kanteen nostamisesta vakuutettuja vastaan lyhyessä määräajassa yleisessä tuomioistuimessa vie pohjaa pois niiltä tavoitteilta, joita suora kanneoikeus ja mahdollisuus ratkaista asia vakuutusyhtiön ja vakuutuksenottajan välillä tarjoaa. Välimiesoikeuden ratkaisu on kuitenkin työntekijöiden vastuun osalta lopullinen.

Finavian hallitus päätti 25.9.2015, että välimiesoikeudessa saatetaan vireille korvauskanne If Vahinkovakuutus Oy:tä vastaan Finavian johdon vastuuvakuutuksen perusteella.

Finavian mukaan entisten hallitusten jäsenten ja toimitusjohtajan osalta etenemistapa olisi se, että ensin esitetään korvausvaatimukset asianosaisille, jonka jälkeen tehdään vahinkoilmoitukset vakuutusyhtiöön. Koska aikaa vuoden vaihteeseen (jolloin osakeyhtiölain mukaiset viiden vuoden vanhentumisajat menevät entisen toimitusjohtajan ja hallitusten jäsenten osalta umpeen) on kohtuullisen vähän, jouduttaisiin myös välimiesmenettelyn käynnistäminen ja vanhentumisen katkaisevan kanteen vireille saattaminen käräjäoikeudessa tekemään viipymättä. [redacted]

Pankkien vastuun selvittäminen

Finavian hallitus päätti 25.9.2015, että asiassa tehdään kantelu Finanssivalvontaan Danske Bankin ja SEB:n menettelystä johdannaissopimuksia solmittaessa. Kantelun perusteena on poikkeuksellisten, Finavian etujen vastaisten sopimusten tarjoaminen ja tekeminen sekä tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti johdannaissopimuksiin liittyvistä poikkeuksellisista riskeistä. Lisäksi hallitus päätti, että vastuukysymyksiä pyritään vielä selvittämään asiantuntija-arvioilla pankkien vastuusta ja Finavian edellytyksistä esittää oikeusteitse sopimuksiin liittyviä vaatimuksia.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Rikostutkinta, tilintarkastajia vastaan ajettava vahingonkorvauskanne, kantelun käsittely TILA:ssa ja Finanssivalvonnassa etenevät omaa tietään. Pankkien vastuuta tulee edelleen selvittää ja ryhtyä mahdollisiin oikeustoimiin niitä kohtaan erityisesti silloin, jos Finanssivalvonta toteaa pankkien menetelleen asiassa moitittavasti. Jos TILA katsoo tilintarkastajien toimineen tarkastustehtävässään moitittavasti, se tukee Finavian ajamaa kannetta tilintarkastajia vastaan. Sen sijaan jos TILA ei katso tilintarkastajien toiminnan olleen moitittavaa, vaikutus oikeudenkäyntiin on negatiivinen. Tilintarkastajia vastaan ajettavan kanteen menestymistä edistäisi, jos yhtiön entistä toimitusjohtajaa ja hallituksen jäseniä vastaan olisi vireillä vahingonkorvauskanne. Tilintarkastajathan ovat vastineessaan vedonneet yhtiön johdon ensisijaiseen vastuuseen.

Työntekijöitä vastaan ajettava erillinen vahingonkorvauskanne on vanhentunut, mutta rikosperusteisesti heiltä voidaan vaatia vielä vahingonkorvauksia, jos heitä vastaan nostettaisiin syyte ja heidät tuomittaisiin rikoksesta rangaistukseen tutkittavassa asiassa. Entisen hallituksen ja toimitusjohtajan mahdollinen rikosoikeudellinen vastuu voisi enintään konkretisoitua luottamusaseman väärinkäyttöä koskevan " jättämällä tehtävänsä kokonaan tai osaksi suorittamatta ja siten aiheuttaa vahinkoa sille, jonka asioita hänen tulee hoitaa" – kohdan perusteella, jos voitaisiin osoittaa, että nämä olisivat laiminlyönneet tehtävänsä esim. valvontavastuun osalta. Kaikkiin edellä mainittuihin rikoksiin vaaditaan kuitenkin tahallisuutta, mikä voi olla vaikeaa osoittaa, minkä vuoksi lisätutkintapyynnön tekeminen toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten osalta vaatii perusteellisen harkinnan. Lisäksi Finavian vastuuvakuutus ei kata tahallisella rikoksella aiheutettua vahinkoa.

Johdon vastuuvakuutukseen perustuva Finavian vaatimus If-vakuutusyhtiötä kohtaan edellyttää kanteen nostamista käräjäoikeudessa vähintäänkin entistä toimitusjohtajaa vastaan.

Mahdollinen kanne entistä toimitusjohtajaa ja hallituksen jäseniä vastaan tulisi nostaa (eli jättää haastehakemus Helsingin käräjäoikeuteen) viimeistään 31.12.2015, jotta kanneoikeus olisi voimassa myös vuoden 2010 osalta. Jos kanne nostetaan, tuomioistuimelta tulisi pyytää jutun jättämistä "pöydälle", kunnes johdon vastuuvakuutukseen perustuva riita-asia on ensin käsitelty välimiesmenettelyssä.

Päätös kanteen nostamisesta on jo tehty yhtiön hallituksessa. Halutessaan yhtiökokous voi ottaa asian ratkaistavakseen, mutta mitään tarvetta siihen ei enää ole, koska ensisijaisesti tällaisista asioista päättää OYL:n mukaan yhtiön hallitus. Siinä tapauksessa, että yhtiön omistaja Suomen valtio on kanteen nostamista vastaan, päätös on otettava yhtiökokouksen ratkaistavaksi. Tällainen ratkaisu olisi kuitenkin epäluottamuksen osoitus yhtiön nykyiselle hallitukselle, joka on harkinnan ja selvitysten perusteella päättänyt tehdä kanteen nostamista koskevan ratkaisun, tosin ei yksimielisenä, joka hallituksen käsityksen mukaan on yhtiön edun mukaista. Kannevaatimuksesta luopuminen estää välimiesratkaisun saamisen johdon vastuuvakuutukseen perustuen vakuutusyhtiöltä, joka on kiistänyt vastuunsa asiassa.

Oikeuskäytännön perusteella voidaan sanoa, että vaikka yhtiön johto todettaisiin aiheuttaneen yhtiölle suuret vahingot, vahingonkorvauksen määrää tultaisiin sovittelemaan, kun kyseessä ei ole tahallisesti aiheutettu vahinko. Oikeudenkäyntikulut tulevat myös

olemaan suuret ja jos kanne ei menesty, kantaja vastaa myös vastapuolen kuluista viivästyskorkoineen.